

ВПЛИВ ЛІНГВОКУЛЬТУРНИХ КОНТАКТІВ НА МОВНУ КАРТИНУ СВІТУ

Статтю присвячено вивченню ролі лінгвокультурних контактів у розвитку мовної картини світу. Систематизовано дані та поглиблено уявлення про різноманітні модифікації в мовній картині світу, спричинені взаємодією лінгвокультур.

Ключові слова: мовна картина світу, лінгвокультурні контакти, лінгвокультурні концепти.

Беспала Л. В. Влияние лингвокультурных контактов на языковую картину мира. Статья посвящена изучению роли лингвокультурных контактов в развитии языковой картины мира. Систематизированы данные и расширены представления о разнообразных модификациях в языковой картине мира, вызванных взаимодействием лингвокультур.

Ключевые слова: языковая картина мира, лингвокультурные контакты, лингвокультурные концепты.

Bespala L. V. The impact of language and culture contacts on language world view. The aim of the present article is to elucidate the role of language and culture contacts in language world view development. Special attention is paid to various modifications in language world view caused by contacts with other linguistic and cultural systems.

Key words: language world view, language and culture contacts, concepts of culture.

Дослідження мовних контактів має давні традиції (У. Вайнрайх, Б. Гавранек, Ю. О. Жлуктенко, М. Клайн, С. В. Семчинський, О. Б. Ткаченко, С. Томасон, Е. Хауген та ін.) і не втрачає актуальності. На сучасному етапі розвитку лінгвістики мовний контакт розглядається перш за все як результат взаємодії різних етнічних культур і ментальностей [Багана 2007; Клоков 2000; Козлова 2001; Молодкин 2001; Новикова 2005 та ін.]. У зв'язку з цим зростає інтерес науковців до білінгвальних та полілінгвальних картин світу [Богданович 2003; Дмитрюк 2000; Тамерьян 2004; Туманова 2008]. Аналізуються окремі наслідки мовних контактів у концептуальній системі мовців, зокрема, запозичені концепти [Карасик 2002, с. 251 – 263; Козлова 2005; Новикова 2005; Привалова 2005, с. 289 – 318]. Все ж питання впливу контактування лінгвокультур на мовну картину світу залишається мало вивченим.

Метою цієї розвідки є визначити роль лінгвокультурних контактів у розвитку мовної картини світу. Реалізація мети передбачає вирішення таких **завдань**: (1) охарактеризувати основні чинники, що впливають на мовну картину світу та зумовлюють її специфіку, з'ясувати місце лінгвокультурних контактів серед таких чинників, (2) систематизувати та поглибити уявлення про наслідки лінгвокультурного контактування в мовній картині світу, (3) окреслити можливі трансформації мовної картини світу в результаті взаємодії її споконвічних одиниць та елементів, привнесених з інших лінгвокультур.

Об'єктом дослідження є мовна картина світу та чинники її формування, а **предметом** аналізу – різноманітні модифікації в мовній картині світу, спричинені лінгвокультурним контактуванням.

Загально визнано, що мовна картина світу – це сукупність уявлень про дійсність, відображених у мовних знаках та їхніх значеннях [Попова 2001, с. 68]. Одиницею опису та аналізу мовної картини світу є концепт. У лінгвокультурологічних студіях концепт визначається як “культурно-відмічений вербалізований смисл, представлений у плані вираження цілим рядом своїх мовних реалізацій, що утворюють відповідну лексико-семантичну парадигму” [Воркачев 2001, с. 47]. Концепт – це “згусток культури в свідомості людини”, те, у вигляді чого культура “входить” до ментального світу людини, і, з іншого боку, те, за допомогою чого рядовий носій мови “входить” у культуру [Степанов 2001, с. 43]. Отже, лінгвокультурним концептом є таке ментальне утворення, що виявляє культурну специфіку та має фіксоване мовне вираження.

Культурна специфічність концептів стає очевидною саме “на фоні” інших мовних картин світу. Результати зіставних досліджень національних/ етнічних картин світу [Вежбицкая 2001; Зубкова 2005; Игнаткина 2006; Карасик 2005; Корнилов 2003; Красавский 2001 та інші] вказують на те, що відмінності між різними мовними картинами світу можуть проявлятися в неоднаковій “номінативній щільності” [Карасик 2002, с. 134] концептів, у розбіжностях у структурах подібних концептів, або ж у наявності унікальних лінгвокультурних концептів.

До чинників, що зумовлюють самотність мовних картин світу, дослідники [Голубовская 2002, с. 9; Корнилов 2003, с. 144; Чернишенко 2007, с. 159] традиційно відносять особливості зовнішнього середовища, яке оточує носіїв картини світу, та їхню колективну свідомість.

Зовнішнє середовище, тобто той “фрагмент” світу, що наданий етносу в безпосередньому сприйнятті, визначає коло об’єктів та явищ, які отримують фіксацію в мовній картині світу, а також ті понятійні сфери, що підлягають детальному опису за рахунок різних мовних засобів. Лінгвістами з’ясовано, що природне оточення мовців впливає на спосіб концептуалізації дійсності. Зокрема, К. С. Яковлева вважає [Яковлева 1994, с. 31], що споконвічне географічне середовище існування носіїв російської мови, а саме рівнинні ландшафти, вносить свої корективи в концептуалізацію простору. Простір у російській мовній картині світу освоюється переважно “по горизонталі”, а не “по вертикалі”: до простору, освоєного мовцем (т. зв. *окрестность говорящего* [Яковлева 1994, с. 31]) належить така сфера, яка розміщується по горизонталі від мовця, приблизно на одному з ним рівні, й збігається з поверхнею землі. Саме тому, коли описується об’єкт, що знаходиться вище або нижче мовця, про нього не можна сказати рос. *вдалеке/ вдали*, лише рос. *далеко внизу/ далеко вверху*. Для мешканців же гірських місцевостей особливу значущість отримує саме вертикаль (див. про опозицію, актуальну для балканської моделі світу, *цей, наш, верхній світ / той, чужий, нижній світ* [Цивьян 2006, с. 78]).

Специфічність мовної картини світу забезпечується особливостями колективної свідомості, етнічного/ національного світорозуміння та світосприйняття. Кожна спільнота мовців “пропускає оточуючий світ через сітку історично напрацьованих національно-детермінованих знань і уявлень” [Голубовская 2002, с. 9]. Тому кожна мова несе на собі відбиток національного характеру та ментальності її носіїв.

Необхідно відмітити взаємозв’язок між двома зазначеними чинниками. Так, середовище існування народу здійснює суттєвий вплив на його психологію та історичну долю і тому визначає особливості колективної свідомості мовців. Зокрема, дослідники [Булыгина 2007, с. 490] висловлюють думку про те, що широкі географічні простори Росії вплинули на національний характер і ментальність росіян та сприяли формуванню таких специфічних концептів російськомовної культури, як *СВОБОДА, ВОЛЯ, ТОСКА, УДАЛЬ*.

Серед чинників, які зумовлюють самобутність мовної картини світу, необхідно розглядати також мовні контакти. Внаслідок взаємодії мовців, які належать до різних лінгвокультурних спільнот, відбувається формування не лише білінгвізму, але й “бікультуралізму” [Молодкин 2001, с. 51]: набуття компетенції в чужій мові супроводжується одночасним формуванням інокультурної компетенції. У процесі такого контактування здійснюється не тільки перенесення елементів однієї мови до складу іншої, а й взаємопроникнення понять, асоціативних комплексів, пов’язаних з певними предметами і явищами матеріального та духовного світів, образної символіки, оцінок тощо (див. [Клоков 2000]). У свідомості білінгва, таким чином, взаємодіють як декілька мовних кодів, так і декілька картин світу. Постає питання, як контактування лінгвокультур позначається на мовній картині світу.

Вважаємо, що вплив лінгвокультурних контактів на картину світу, виражену засобами мови, залученої до контактування, може проявлятися в: (а) змінах у способах репрезентації лінгвокультурних концептів, уже наявних у мовній картині світу, (б) змінах у структурі концептів, (в) змінах у складі концептів, які утворюють картину світу.

Зміни в способах репрезентації концептів полягають у поповненні номінативного поля вже наявного в лінгвокультурі концепту новими репрезентантами, реструктуризації номінативного поля концепту, витісненні окремих засобів його вербалізації. У ситуації мовного контактування зміни в номінативному полі концепту певної лінгвокультури нерідко пов’язані із залученням репрезентантів з іншої мови. Такі репрезентанти можуть бути представлені іншомовними вкрапленнями, що вживаються для актуалізації концепту оказіонально, виконуючи прагматичну функцію. Так, наприклад, І. М. Кошман [Кошман 2009, с. 271] ілюструє випадки репрезентації концепту *РУКОВОДИТЕЛЬ* у російськомовній пресі України за рахунок одиниць української мови: *гетьман, голова, керівник, керманич, урядовець* тощо. На думку дослідниці, вживання одиниць української мови в російськомовних контекстах значно розширює номінативне поле концепту *РУКОВОДИТЕЛЬ*, а також робить внесок у формування специфічної образної та ціннісної складових цього концепту в російськомовній культурі України.

Розширення номінативного поля вже наявних у лінгвокультурі концептів відбувається також шляхом запозичення репрезентантів з інших мов. Запозичення одиниць у якості репрезентантів споконвічного концепту може бути пов’язане з потребою деталізації певного

фрагмента картини світу. Так, наприклад, концепт *ДОРОГА* в російськомовній культурі традиційно вербалізують лексеми *путь, мостовая, стезя, тропа, тропинка, улица* та ін.. Російсько-французькі мовні контакти сприяють розширенню номінативного поля концепту *ДОРОГА* шляхом включення іншомовних репрезентантів, зокрема, таких: рос. *авеню* “широка вулиця, зазвичай обсаджена з обох боків деревами”, рос. *аллея* “дорога, обсаджена з обох боків деревами, кущами”; рос. *бульвар* “обсаджена деревами широка алея посередині вулиці в місті; вулиця з такою алеєю”; рос. *тротуар* “доріжка для пішоходів” тощо (приклади [Калинина 2005, с. 125]). Запозичення з французької мови задовольнили потребу російськомовної культури в деталізації відповідного фрагмента картини світу, що, очевидно, виникла в зв'язку з розвитком міст.

Деталізація за рахунок запозичень фрагментів картини світу, що корелюють з поняттями про матеріальні об'єкти, є закономірною й пояснюється переважно дією чинників зовнішньолінгвального характеру. Інтерес становлять випадки розширення внаслідок іншомовного впливу номінативних полів концептів, які співвідносяться з абстрактними поняттями. Розглянемо такі випадки на прикладі карибської англосмовної картини світу.

Карибська англосмовна картина світу формувалася в ситуації перманентного контактування численних лінгвокультур: англійської, французької, африканських тощо. Лінгвокультурні контакти супроводжувалися залученням запозичень до репрезентації споконвічних для англосмовної культури концептів. Наприклад, концепт *GOSSIP* (регіональна конфігурація невимушеного спілкування) в карибській англосмовній культурі набуває нових, запозичених засобів вербалізації: англ.к. *kotè-sikotè-la* < фр. *côté-ci côté-là*, англ.к. *commess* < фр. *commerce*, англ.к. *mépwí* < фр. *mépris*, англ.к. *roro* < фр. *ronron*, англ.к. *kongkongsa* < тві *ηkonkonsa* тощо. Включення репрезентантів з інших мов до складу номінативного поля концепту *GOSSIP* сприяє лексикалізації цілого спектру його понятійних ознак, наприклад, ‘забавність’ (*kotè-sikotè-la* “плітки забавного змісту”), ‘скандальність’ (*commess* “скандал; плітки, особливо про скандал”, *roro* “плітки скандального змісту”), ‘агресивність’ (*mépwí* “агресивні плітки неправдивого змісту”) та ін. Підвищення номінативної щільності концепту *GOSSIP* пов'язуємо з посиленням його значущості в контексті карибської англосмовної культури.

Активізація нових репрезентантів, у свою чергу, впливає на вже існуючі в мові-реципієнті засоби вербалізації концепту, сприяє реструктуризації номінативного поля, що може проявитися у витісненні споконвічних репрезентантів. Так, наприклад, за даними О. В. Урисон [Урисон 1999], запозичення з французької мови *район*, адаптувавшись у російській мові, починає витісняти з ужитку споконвічну одиницю *округа*. Як наслідок, відбуваються зміни в структурі концепту, який, на думку дослідниці, втрачає ознаку “включеності” населеного простору в сферу людей.

Розширення номінативного поля споконвічного концепту за рахунок запозичених одиниць, таким чином, спричинює трансформації в структурі концепту: втрату одних ознак та появу інших. Імовірно, що залучення запозичень до вербалізації концепту за сприятливих для того умов може супроводжуватися зміною центрального репрезентанта – імені концепту, тобто зумовити формування нового ключового слова культури.

Перейдемо до розгляду змін у складі концептів як наслідку лінгвокультурного контактування. Такі зміни полягають у появі нових концептів, що сприяє подальшій модифікації вже існуючих фрагментів картини світу. Виникнення нових концептів пов'язане із запозиченням концептів з інших лінгвокультур.

Зауважимо, що дослідники дотримуються різних точок зору стосовно сутності явища запозичення лінгвокультурних концептів. Так, Т. Б. Новікова визначає запозичення концепту як “заповнення концептуальної лакуни, що проявляється в процесі міжкультурної комунікації при розбіжності лінгвокультурного досвіду, яке здійснюється шляхом опису інокультурного феномену за допомогою насиченого в смисловому відношенні тексту” [Новікова 2005, с. 155]. Отже, запозичення концептів отримує широке розуміння: до запозичених концептів дослідниця відносить також випадки актуалізації знань про реалії чужої культури, зафіксовані в мовній практиці окремих білінгвів. Проте, на нашу думку, одиничні актуалізації концепту в мовній практиці білінгвів ще не доводять факту запозичення, оскільки запозичення передбачає перенесення та інтеграцію одиниці системи-донора (у нашому випадку – інокультурного

концепту) до системи-реципієнта. Запозиченим можна вважати лише такий концепт, що є одиницею не тільки індивідуальної свідомості окремого білінгва, але й колективної свідомості носіїв мови-реципієнта.

Інші дослідники співвідносять запозичення концепту з привнесенням до культури-реципієнта нового поняття. І. В. Привалова [Привалова 2005, с. 291 – 292] вважає “концептуальним” таке запозичення, в результаті якого з’являється нова структура знання. Як приклад концептуального запозичення дослідниця наводить такі англо-американізми в російській мові, як *флеш-акції*, *чир-лідер*, *профайлінг* тощо. Проте запозичення поняття з іншої культури разом з одиницею, що його позначає, не завжди супроводжується перенесенням до культури-реципієнта образів та оцінок, пов’язаних з відповідним фрагментом донорської картини світу. Саме тому ми вважаємо слушною думку про необхідність розмежування запозичення понять та концептів [Козлова 2005]: запозичення поняття суттєво не впливає на концептуальну систему реципієнта, тоді коли запозичення концепту передбачає подальший вплив привнесеного компонента на картину світу, до якої впроваджується концепт.

Враховувати факт привнесення в процесі запозичення концептів не лише нового поняття, але й нової ціннісної складової, притаманної культурі-донору, вважає необхідним В. І. Карасик [Карасик 2002, с. 251 – 267]. Як приклад дослідник наводить концепт *СПОНСОР*, запозичений до російськомовної культури з англomовної культури. Запозичення концепту *СПОНСОР* полягає не лише в появі нового поняття та одиниці на його позначення (рос. *спонсор* “фізична або юридична особа, що забезпечує фінансову підтримку в обмін на рекламу своєї діяльності, продукції тощо”). З “імпортом” цього концепту В. І. Карасик пов’язує формування в носіїв культури-реципієнта позитивної оцінки спонсорської допомоги, що властива культурі-донору.

З огляду на вищезазначене, запозиченим можна вважати такий концепт, що привноситься до лінгвокультури-реципієнта разом з понятійними, образними та ціннісними ознаками, властивими відповідному концепту в лінгвокультурі-донорі, інтегрується в нову мовну картину світу й стає одиницею колективної свідомості її носіїв. Як приклад можемо навести концепт карибської англomовної культури *ANANCY*. Одиниця *anancy* в англійській мові Карибського басейну є запозиченням з мови тві *ananse* “павук”. Відомо, що павук в африканських культурах є значущою міфологемою. У фольклорі різних народів Африки *Ananse* (*Anansi/ Ananzi* – форма імені варіюється) – це зооморфний образ, наділений такими якостями як ‘хитрість’, ‘кмітливість’, ‘винахідливість’ [Souza 2003]. До карибської англomовної культури запозичується не лише зоонім *anancy* в значенні “павук”, але й поняття про відповідну міфологему. Разом із тим, впроваджуються образні та ціннісні ознаки концепту, притаманні культурі-донору: “*Anancy, the folklore hero, the spider with human characteristics that deceives his friends and outwits his foes ... continues to permeate the Jamaican psyche.*” [Jamaican Gleaner 24.05.2009] (детальніше див. [Беспала 2011]). Концепт *ANANCY* став одиницею колективної свідомості носіїв культури-реципієнта, а якості, з якими він корелює, визнаються характерною рисою національної ментальності: “*...Jamaicans are famous for their ability to find loopholes in any system and the 'anansi' mentality*” [Jamaican Gleaner 12.04.1999]; “*We have an Anancy culture ...*” [Jamaican Gleaner 03.08.2008]; “*Let's be realistic, our culture follows the Anansi ideology which is mainly based on trickery*” [Jamaican Gleaner 28.04.2003].

Запозичений лінгвокультурний концепт залучається до взаємодії з іншими концептами картини світу, що зумовлює різні наслідки. Конкуренція споконвічного та запозиченого концептів супроводжується змінами у сфері споконвічного концепту, які можуть призвести до витіснення запозиченим концептом споконвічного. Імовірним є “концептуальний блендінг” (термін Ж. Фоконьє [Fauconnier, с. 374]), тобто формування в результаті взаємодії споконвічного та запозиченого концептів гібридної структури знання, що вміщує різні ознаки вихідних концептів, як спільні, так і відмінні. Можливим є також концептуальне вирівнювання – поступове зближення понятійних, образних та ціннісних складових споконвічного та запозиченого концептів за рахунок інтенсифікації спільних та елімінації відмінних ознак. Тривале контактування мов і культур здатне спричинювати модифікації в складі найбільш значущих фрагментів мовної картини світу – ключових концептів культури (детальніше див. [Беспала 2012]).

Отже, серед чинників, що впливають на розвиток мовної картини світу та визначають її

самобутність, важливе місце займають лінгвокультурні контакти. Вплив лінгвокультурних контактів на мовну картину світу проявляється в змінах у способах репрезентації вже наявних у лінгвокультурі концептів, у їхніх структурах, а також у складі концептів, які утворюють картину світу. Зміни в способах репрезентації лінгвокультурних концептів пов'язані з впровадженням іншомовних репрезентантів та подальшою реструктуризацією номінативних полів. Залучення нових репрезентантів зумовлює модифікації в структурі споконвічних концептів, формування нових та елімінацію деяких існуючих концептуальних ознак. Зміни в складі концептів, що утворюють мовну картину світу, пов'язані із запозиченням лінгвокультурних концептів та їх подальшою взаємодією зі споконвічними концептами лінгвокультури-реципієнта.

Перспективним вважаємо дослідження процесів та наслідків взаємодії мов і культур у різних контактних ситуаціях та виявлення впливу лінгвокультурних контактів на мовну картину світу, зокрема на шляхи розвитку її ключових концептів.

Література

- Багана Ж. Контактная лингвистика : монография / Ж. Багана, Е. В. Хапилина. – Белгород: Изд-во БелГУ, 2007. – 140 с.
- Беспала Л. В. Лінгвоконцептуальне вирівнювання та формування ключових концептів англословної картини світу країн Карибського регіону / Л. В. Беспала // Вісник Запорізького національного університету : Збірник наукових статей. Філологічні науки. – Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2011. – № 52. – С. 78 – 85.
- Беспала Л. В. Формування карибської англословної картини світу в умовах лінгвокультурних контактів : дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 “Германські мови” / Л. В. Беспала. – Запоріжжя, 2012. – 226 с.
- Богданович Г. Ю. Сучасна російська мова в полілінгвокультурній ситуації (функціонально-комунікативний аспект) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філол. наук : спец. 10.02.02 “Російська мова” / Галина Юріївна Богданович. – Сімферополь, 2003. – 36 с.
- Бульгіна Т. В. Языковая концептуализация мира (на материале русской грамматики) / Т. В. Бульгина, А. Д. Шмелев. – М. : Школа “Языки русской культуры”, 1997. – 567 с.
- Вежибицкая А. Понимание культур через посредство ключевых слов / Анна Вежибицкая ; пер. с англ. А. Д. Шмелева. – М. : Языки славянской культуры, 2001. – 288 с.
- Воркачев С. Г. Концепт счастья: понятийный и образный компоненты / Сергей Григорьевич Воркачев // Известия АН. Серия литературы и языка. Т. 60. – № 6. – 2001. – С. 47 – 58.
- Голубовская И. А. Этнические особенности языковых картин мира : монография / Ирина Александровна Голубовская. – К. : Издательско-полиграфический центр “Киевский университет”, 2002. – 293 с.
- Дмитрюк Н. В. Формы существования и функционирования языкового сознания в негомогенной лингвокультурной среде : автореф. дис. на соискание ученой степени доктора філол. наук : спец. 10.02.19 “Общее языкознание, социолінгвістика, психолінгвістика” / Наталья Васильевна Дмитрюк. – М., 2000. – 60 с.
- Зубкова Я. В. Концепт “пунктуальность” / Я. В. Зубкова // Иная ментальность / В. И. Карасик, О. Г. Прохвачева, Я. В. Зубкова, Э. В. Грабарова. – М. : Гнозис, 2005. – С. 203 – 256.
- Игнаткина А. Л. Концепт PUBLIC RELATIONS: лингвокультурологический аспект : [монография] / Анастасия Львовна Игнаткина. – Саратов : Научная книга, 2006. – 131 с.
- Калинина М. А. К вопросу о заимствовании концептов русской лингвокультурой // Этнокультурные константы в русской языковой картине мира : материалы Междунар. науч. конф. (Белгород, 29 сентября – 1 октября 2005 г.) / под. ред. д-ра філол. наук, проф. Н. Ф. Алефиренко. – Белгород : БелГУ, 2005. – С. 123 – 126.
- Карасик В. И. Этноспецифические концепты // Владимир Ильич Карасик // Иная ментальность / В. И. Карасик, О. Г. Прохвачева, Я. В. Зубкова, Э. В. Грабарова. – М. : Гнозис, 2005. – С. 8 – 101.
- Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс : [монография] / Владимир Ильич Карасик. – Волгоград : Перемена, 2002. – 480 с.
- Клоков В. Т. Французский язык в Африке: Лингвокультурологическое исследование / Василий Тихонович Клоков. – Саратов : Изд-во Саратов. ун-та, 2000. – 284 с.
- Козлова Т. О. Динамика развития лексической системы английского языка в Австралии: этнолингвистический аспект (на материале лексики с автохтонным компонентом значения) : дис. на соискание ученой степени канд. філол. наук : спец. 10.02.04 “Германские языки” / Татьяна Олеговна Козлова. – Запорожье, 2001. – 274 с.
- Козлова Т. О. Запозичення понять і концептів. Лінгвокультурологічний аналіз / Тетяна Олегівна Козлова // Вісник Черкаського ун-ту. – Вип. 68. – Черкаси : ЧНУ, 2005. – С. 28 – 40.
- Корнилов О. А. Языковые картины мира как производные национальных менталитетов : 2-е изд., испр. и доп. / Олег Александрович Корнилов. – М. : ЧеРо, 2003. – 349 с.
- Кошман И. Н. Расширение номинативного поля концепта (на материале русскоязычных газетных текстов Украины) / И. Н. Кошман // Славянские языки и культуры в современном мире : Международный научный симпозиум (Москва, МГУ имени М. В. Ломоносова, филологический факультет, 24 – 26 марта 2009 г.) : труды и материалы / составители О. В. Демидова, Л. М. Захаров ; под. общ. рук. М. Л. Ремневой. – М. : МАКС Пресс, 2009. – С. 271 – 272.
- Красавский Н. А. Эмоциональные концепты в русской и немецкой лингвокультурах : монография / Николай Алексеевич Красавский. – Волгоград : Перемена, 2001. – 495 с.
- Молодкин А. М. Взаимодействие языков разного типа в этнокультурном контексте (языковые контакты в Португалоязычной Африке) : монография / Анатолий Михайлович Молодкин ; под ред. акад. МАН ВШ Л. И. Баранниковой. – Саратов : Изд-во Саратов. ун-та, 2001. – 184 с.
- Новикова Т. Б. Заимствование лингвокультурных концептов: на материале английского и русского языков : дис. на соискание ученой степени канд. філол. наук : спец. 10.02.19 “Теория языка” / Татьяна Борисовна Новикова. – Волгоград, 2005. – 210 с.
- Попова З. Д. Очерки по когнитивной лингвистике / Зинаида Даниловна Попова, Иосиф Абрамович Стернин. – Воронеж : Истоки, 2001. – 192 с.
- Привалова И. В. Интеркультура и вербальный знак (лингвокогнитивные основы межкультурной коммуникации) : монография / И. В. Привалова. – М. : Гнозис, 2005. – 472 с.
- Степанов Ю. С. Константы. Словарь русской культуры / Юрий Сергеевич Степанов. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Школа “Языки русской культуры”, 2001. – 990 с.
- Тамерьян Т. Ю. Модель мира в языке: проблемы двуязычного пространства : монография / Т. Ю. Тамерьян ; под. ред. Ю. Д. Каражаева. – Владикавказ : Изд-во СОГУ, 2004. – 217 с.
- Туманова А. Б. Контаминированная языковая картина мира как результат взаимодействия языков и культур / А. Б. Туманова // Вопросы когнитивной лингвистики. – 2008. – № 4. – С. 133 – 137.
- Урысон Е. В. Языковая картина мира и лексические заимствования / Елена Владимировна Урысон // Вопросы языкознания. – 1999. – № 6. – С. 79 – 83.
- Цивьян Т. В. Модель мира и ее лингвистические основы. – 3-е изд., испр. / Татьяна Владимировна Цивьян. – М. : КомКнига, 2006. – 280 с.
- Чернищенко І. А. Фактори формування національних мовних картин світу / І. А. Чернищенко // Вісник Житомирського державного університету ім. І. Франка. – Житомир : Видавництво Житомирського державного університету, 2007. – Вип. 32. – С. 158 – 162.
- Яковлева Е. С. Фрагменты русской языковой картины мира (модели пространства, времени и восприятия) / Екатерина Сергеевна Яковлева. – М. : Гнозис, 1994. – 344 с.
- Fauconnier G. The way we think: conceptual blending and the mind's hidden complexities / Gilles Fauconnier, Mark Turner. – New York : Basic Books, 2003. – xvii, 440 p.
- Jamaican Gleaner [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.jamaica-gleaner.com>
- Souza P. Creolizing Anancy: Signifyin(g)

УДК 81-112

ДОМБРОВАН Т.И.*(Одесский национальный университет им.И.И.Мечникова)***МОДЕЛИРОВАНИЕ ИСТОРИИ РАЗВИТИЯ ЯЗЫКА КАК СИНЕРГЕТИЧЕСКОГО ПРОЦЕССА: ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМЫ**

Статья выполнена в русле развиваемой автором диахронической лингвосинергетики. Поднимается проблема периодизации истории английского языка в свете эволюционно-синергетической парадигмы научного знания. Определяются характерные черты моделирования синергетической системы. Рассматриваются возможные классификации исторических периодов развития английского языка.

Ключевые слова: английский язык, история языка, лингвосинергетика, модель, моделирование.

Домброван Т.И. Моделювання історії розвитку мови як синергетичного процесу: постановка проблеми. Стаття, що виконана в руслі діахронічної лінгвосинергетики, яку розробляє автор, висуває проблему періодизації історії англійської мови у світлі еволюційно-синергетичної парадигми наукового знання. Визначаються характерні риси моделювання синергетичної системи. Розглянуто можливі класифікації історичних періодів розвитку англійської мови.

Ключові слова: англійська мова, історія мови, лінгвосинергетика, модель, моделювання.

Dombrovan T.I. Modelling Language History as a Synergetic Process: Outlying the Problem. The article lies within diachronic linguosynergetics – a new approach to the study of language history, which is being developed by the author in her latest works. Special focus is laid on the problem of defining periods in the history of the English language in the light of the evolutionary-synergetic research program.

Key words: the English language, language history, linguosynergetics, model, modeling.

XX век вошел в историю науки как век открытий в естествознании, изменивших научную картину мира и вызвавших необходимость пересмотра традиционных представлений о мироустройстве. В настоящее время происходит поворот научной мысли от восприятия мира в духе ньютоновско-лапласовского причинно-следственного детерминизма, предсказуемости и устойчивости к представлению мира как нестабильного, непрерывно меняющегося, нелинейного, инновационного, саморегулирующегося, находящегося в состоянии самоорганизованной критичности.

«Наука перестраивается на наших глазах» [Вернадский 1988]. На основе синтеза естественнонаучных картин мира формируется *новая парадигма знания*, ядро которой составляют идеи синергетики.